

Dasi nam nova izdaja Vodnikovih pesmi popolnoma ugaja ter se do cela strinjamo z nazori, po katerih je izvršena, vendar ne moremo zamolčati jedne pripomnje, namreč, da v njej, kakor v vseh prejšnjih izdajah pogrešamo — komentara, ne učenega, filološkega, inčice med seboj primerjajočega in tehtajočega, ampak stvarnega. V Vodnikovih pesmih, kakor sploh v njegovih spisih je nekaj v obče neznanih besed in nejasnih izrazov, s katerih tolmačenjem si časih celo književnik zastonj glavo beli, kamoli, da bi jih razumel preprosti narod in mladina, katerima pa je izdaja namenjena v prvi vrsti. Prav umestno bi torej bilo, da bi se bile take besede in taki izrazi prav na kratko razložili, zadostovalo bi par besedic pod črto, zaradi katerih knjiga gotovo ne bi bila narasla, a narodu in mladini in morda tudi književniku bi bilo s tem močno ustrezno. Naj v naglici poiščem nekaj takih neznank: »Jeklenice« napis nekej pesmi, str. 15; vsa pesem je nekam temna, a v njej zlasti te besede: »ješa«, »kota«, »mašël«, »ta tosta«. Iz celega zmisla že za silo pogodiš, kaj značijo, a kdor čita ne samo v pouk, ampak zlasti tudi v zabavo, ta si ne mara mnogo

ubijati glave. O obeh »Ilirijah« niti ne govorim, a tudi v »Mojem spominku«, ki je sicer tako ljubko, preprosto zložen, morda vsakdo ne razume teh-le vrstic:

Veršaca Parnasa
Zgol' svojiga znam,
Inaciga glasa
Iz gosli ne dam.

Dovolj! Mislimo, da smo utemeljili željo, naj se v bodoče vsem sličnim publikacijam starejših spisov namenjenim narodu ne pozabi pridejati potrebnega, če še tako kratkega tolmača. To željo izražamo zlasti tudi z ozirom na novo Prešernovo izdajo, ki se nam že dolgo obeta.

Završujoč svoje opombice sklepamo z besedami g. izdajatelja samega v predgovoru na mestu rečenem: »Bog hotel, da bi dosegla i ta izdaja svoj namen ter razveseljevala, ogrevala in vzbujala Slovence isto tako, kakor Vodnikova in Smoletova!«

Slavni družbi sv. Cirila in Metoda pa srčno čestitamo zaradi tega novega koraka ter ji kličemo: »Vivat sequens!«, naj izdá po istem načinu še druga slična starejša dela.

SLOVSTVO.

SLOVENSKO SLOVSTVO.

(Spisal dr. Fr. L.)

Splošnji pregled. Nihče, ki pazi na slovstvo naše, ne more tajiti, da lansko in zlasti še letošnje leto nekako životarimo, kakor bi nam nedostajalo zadostnih močij za napredno, krepko delovanje. Jediná naša uteha sta oba velika slovstvena narodna zavoda, kakor bi ju imenovali: »Slovenska Matica« in »Družba svetega Mohora«. Kmalu dobodemo knjige od obeh strani in poročevalce pod našim naslovom bode veselejšega lica.

Vse kaže, da se ne upamo stopati na dan z večjimi deli, niti leposlovnimi, niti znanstvenimi. Zakaj poslednji čas nam je prinesel precej malih stvari, izvirnih in neizvirnih, ne pa večjih, pomenljivejših del. Tudi v tej številki našega lista naznanjamo nekaj manjših proizvodov in jih pač tudi še bodemo do konca leta: večjega dela pričakujemo brez uspeha. Jedinó v poslednji številki naznanjeno »Srce« bi bila izjema: a ta je prevod in še pri tem so se začeli vzbujati našemu kritiku pri natančnem primerjanju prevoda z izvirnikom pomisleki, zaradi katerih je celó nadaljevanje svoje ocene

za to številko ustavi, da bode mogel na širši in zanesljivejši podlagi povedati svoje misli.

Prvi vzrok temu je brez dvoma naša slaba knjižarska kupčija. Naj me ne sodijo čitatelji napak in naj ne reko: Kako materialno, kako surovo mišljenje! Pomisliti treba, da stane knjiga mnogo novcev in da se stroški le tedaj poravnajo, kadar sežejo kupci po njej, vsaj v nekolicem številu. Izkušnja pa uči, da se občinstvo boji večje in dražje knjige, da je ne kupuje — in knjiga mora ostati — v založnici. Pisatelj pa in založnik imata denarno izgubo in vrh tega še žalost. Žal, žal, da smo mi Slovenci ali tako maloštevilni, ali tako brezbrizni, da je usoda skoro vsem večjim samostojnim knjigam, lep-slovnim in znanstvenim, »denarna izguba«. In te zapreke ne more premagati Slovenec, dokler nimamo narodnih mecenatov, požrtvovalnih za razvoj slovstva. Zaradi tega pa računajo nekateri pisatelji in založniki tako-le: Lože gre kupovalcu iz rok 20 kr., kakor cel goldinar; zaradi tega je mnogo verjetneje, da se prodá mala knjižica, ako ima tudi samo 20 do 30 strani, za 20 kr., kakor pa knjiga 200 do 300 strani za jeden goldinar. Izkušnja uči, da je res tako, in ta razmera je odločilna za našo književnost, ta razlog sem sam slišal od pisatelja in založnika. In vendar je ta stvar — le priznajmo! — žalosten pojav v našem razvoju; pa ni to žalostno, da imamo mnogo malih knjižic, ampak to, da nimamo večjih. Žal, da naš narod v obče pri tem nekoliko napačno računa in ne pomisli, da kupuje počez male knjige mnogo, mnogo dražje, nego večje. Samo jeden vzgled. Lanske Drobotnice n. pr. obsegajo 200 strani v osmerki, imajo močan in lep papir, 5 slik, izmed katerih je jedna posebej na kartonu, in stanejo 70 kr., sedaj menda samo 60 ali še manj. Izšlo je pa poslednji čas nekaj knjižic, imajoč kakih 40 str. za 16—20 kr. In vendar bi si tudi jaz upal, ko bi bil knjigotržec, opraviti skoro več s poslednjimi, nego s prejšnjimi. Kaj pa, če bi mogel za vzgled staviti namesto lahko umevnih in zato dokaj priljubljenih Drobotnic kako čisto znanstveno knjigo? Naj li rečem, da je tega kriva naša ubožnost? — ali naša nemarnost za slovensko knjigo?

Druga vzroka, zakaj izhajajo male knjižice namestu večjih del, pa iščimo pri pisateljih samih. V pisateljevem življenju je dovršena knjiga nekaka postaja na zemskem potovanju, in takih postaj ne more biti mnogo. Pisanje knjige je pisatelju najvažnejše opravilo, ki mu sega v dušo in v mozeg, ki je zanj — skoro lahko rečem — življenje. Knjiga izraste iz njega, kakor cvet in sad iz drevesa. Kakor je treba mnogih ugodnostij, da rodi drevo, tako jih je treba pisatelju. Oploditi morajo pisatelja velike ideje, ogrevati ga mora solnce navdušenosti, razsvetljevati svetloba jasnega spoznanja. Glava in sree, um in ljubezen sta oče in mati vsakemu pravemu, stalnemu slovstvenemu delu, ki je h krati tudi delo narodovo — iz naroda in za narod. O vseh teh pogojih in rečeh pa nečem govoriti; čitatelj lahko sam razmišlja. To je izvestno, da naše sedanje napete razmere mnogo škodujejo slovstvu in je zavirajo. Izvestno

je, da jemljó pisatelj veselo za slovstveno delovanje. Marsikdo utegne reči, kakor reče včasih ubogi starček, bivši gospodar, v hiši svojega nehvaležnega sina: »Rajši grem k tuju, da bodem v miru, kakor da me pisano gledajo ali celó kolnejo moji otroci.«

Kaj nam pa vendar pomore, da ne zastonemo?

Najprej mora biti pri pisateljih, pravih domoljubih, pravih in vzornih delavcih za prosveto, pogum in neupogljiva stanovitnost. Kdor ima popolnoma trdno zavest, da dela prav, ta se ne zboji niti hudih nasprotnikov. A — to, »da dela prav«, — to je ona slabotna stran, na kateri je vedno boj. Slovenski književniki moramo biti na jednem stališču, imeti moramo iste namene in prijateljsko se moramo podpirati, potem bomo napredovali. To bomo izvrševali stalno in dobro le, ako stojimo na stališču krščanskem, ki je jedina podlaga pravemu napredu. Pisatelj teh vrstic je razkazoval lani dovolj obširno, da je krščansko obzorje neizmerno široko in obsežno, da prav krščanstvo po svojem bistvu pospešuje napredek v znanstvu in umetelnosti. Če se poprimemo vsi z vso odločnostjo krščanskega stališča, morajo ponehati ostri boji, moči se bodo družile in podpirale, delo za narod bode dvakrat in večkrat uspešneje in sicer tako za časno, kakor za večno srečo.

V ta namen pa treba dobre volje. Treba je hoteti, ako naj kaj storimo. Treba je pa tudi resnobno delati in se truditi, ako želimo priti do te jedinosti. Ne motim se, ako pravim, da je največkrat naših slovstvenih neuspehov kriva nepremišljenost ali celó lahkomišljenost. Ali odločuje v naših važnih vprašanjih trezna pamet? Kakor se komu zdi, kakor mu narekuje nagnenje, tako misli in sodi. In vsakdo je trdovraten in trdi, da prav misli in sodi. Ko bi bil jaz kak načelnik pisateljev in imel pravico komu kaj veleovati, zapovedal bi, da mora vsakdo na dan jedno uro premišljevati o važnih stvareh in sicer mirno, sam zase. Vsakdo je zmočljiv; le trdna volja in trezno premišljevanje nam pomagata, da se ogiblujemo zmot.

Kakor v življenju, tako tudi v pisavi ne smemo zaradi vsake reči zameriti, marveč dajmo se radi poučiti. Kdor ni preveč zaljubljen vase, spoštuje svojega nasprotnika vsaj toliko, da ga posluša in premisli njegove razloge.

Da bi pač pisatelje slovenske prešinjala zavest, da delamo — od Boga poklicani — za najbolj vzvišene namene, za prosveto narodovo! In to prosveto — imeti moramo sami v glavi in v srcu. Kot proroki jo hočemo oznanjati neutrudljivo in neustrašeno svojemu narodu.

Narodu moramo podajati take knjige, katere bode mogel ceniti. Kupovalec naj je prepričan, da je denar dobro porabljen, ako ga je dal za domačo knjigo; potem bodo imele tudi večje knjige več uspeha, in naše slovstvo bode seveda ubožnejše v primeri z drugimi slovstvi, ne bode pa slabše. Ravnajmo tako, za slovstvo bodo prišli boljši časi.

Napredujemo pa vendar le, dasi počasi: v »Muzejskih izveštjih« si je letos priboril naš

jezik častno mesto, nemško knjigo odrivamo, kjer jo le moremo in jo namesčamo s slovensko, n. pr. koledarje. Mnogo še treba, a ne izgubimo zaupanja v Boga, sami vase in v narodovo bodočnost! Ne bode nas strla nobena sila, saj je duh neumrljiv.

Nikar ne pozabimo, da ima slovstvo za naš narod prevažno nalogo, da nas namreč obvaruje tujstva. Pravo narodno slovstvo, ki prodira v poslednje sloje narodove, to nas bode delalo močne in nepremagljive. Ne bodimo malosrčni, bodimo pa bolj idejalnega mišljenja! Tudi poročevalec — dasi ga žalostí skromna žetev na slovenskem slovstvenem polju — ne obupuje, ampak trdno verujoč v boljšo prihodnost budi pravo zavest in kliče na delo.

Dandanes je dōba časopisov in koledarjev. Vidi se, da živimo v sedanjosti, da mislimo najprej sami nase. Poleg tega kažemo vedno ljubezen do mladeži. Kako radi, kako raznovrstno delamo zanjo! Uglabljam se tudi v spoznavanje svojega milega jezika. Pisatelja za pisateljem obdelujejo naši jezikoslovci in nam luščijo jedro jezikovo iz starajočih se spomenikov. I to je dobro, potrebno. Ne obupajmo, saj nad oblaki je še vedno — svetlo solnce!

»**Angeljček**« otrokom učitelj in prijatelj. Izdal Anton Kržič. VI. zvezek. V Ljubljani, 1891. — Tiskala »Katoliška Tiskarna«. Dobiva se v »Kat. Bukvarni« v Ljubljani. 8°. Str. 48. Cena 12 kr. — Zopet delce za mladino! Po nekotikem prestanku hiti že šestič »Angeljček« med slovensko mladino, poln lepih nauk, zabave in tudi v ličnem oblačilu. Tako je spodobno za »Angeljčka«. — O kakovosti vsebine nam ni treba govoriti, ker je taka, kakor v prejšnjih zvezkih. Poleg izvornih sestavkov je tudi nekoliko povzete iz dobrih tujih spisov. Sličice so sicer preproste, a za mladi ukus primerne. Ne čudimo se, ako slišimo o velikih uspehih dosedanjih zvezkov »Angeljčka«. Mislimo pa vendar, da ne kaže držati se vedno istega reda, kakor delajo časopisi. Večnega razlike, la bode »Angeljček« vedno nov, vedno zanimiv in da bode vselej iznenadil mlade svoje prijatelje!

»**60 malih povestij**« za otroke. Poleg italijanskega izvornika spisal Janko Leban, nadučitelj v Begunjah pri Cerknici. V Ljubljani, 1891. Založil Janez Giontini. Tiskarna R. Miliceva. 8°. Str. 44. Cena 16 kr., po pošti 18 kr. — Izvirnik temu delcu je zato izbran dobro, ker so povestice jako primerne otroškemu umu. Tudi so prirejene v lepem, čistem jeziku, česar ne nahajamo v vseh enakih knjigah. Prav je, da se že otroci navadijo pravilnega jezika. Le tu pa tam je kaj manj umevnega za prvo mladost in treba je, da učitelj ali stariši malo pomagajo; taka vaja bode prekoristna za malčka. — Želeli bi pač, da bi se v nekaterih povesticah manj poudarjal dobiček dobrega dejanja, bolj pa njegova pravna vrednost. Dobrega dejanja ne smemo storiti najprej zaradi dobička in ne opuščati slabega zaradi škode, marveč zato, ker je tako volja božja, ker ima dobro delo ceno samo na sebi, tudi ne gledé na dobiček. Naj prečita kdor-

koli »Opoldansko zvonjenje«, takoj se mu bode vrnila ta misel. To zvonjenje razveseljuje tiste otroke, ki gredó opoldne domov in jih spominja med potoma starišev in južine: a zakaj bi se otroci ne spominjali v molitvi Gospodovega včlovečenja in zakaj bi povestica pod omenjenim naslovom tega ne omenjala?

Zato lahko rečemo: Kakor hoče »Angeljček« učiti in blažiti otroka na odločno in krepko verski podlagi, ogiba se ta knjižica preveč te strani, tega momenta v vzgoji. — Knjižica je za svoj namen — med drugimi — vendar le dobra, a kritike dolžnost je, opozarjati še na kaj drugega, kakor na slovniške oblike.

»**Delavsko vprašanje**«. Okrožnica svetega Očeta Leona XIII. Preložil Andrej Kalan, vrednik »Domoljuba«. V Ljubljani, 1891. Samozaložba. Tisk »Katoliške Tiskarne«. 8°. Str. 54. Cena 10 kr. — Prav je, da se je posebej natisnila zgodovinsko pomenljiva okrožnica svetega očeta z dné 17. maja 1891. l. in še bolj prav bi bilo, da bi se razširila na razne strani, da bi se o njej razgovarjali, razpravljali jo in njenih zlatih nauk se navzemali delavci in delodajalci. O vsebini te knjižice bi mogli tukaj pisati jako obširno, a kritika naša ne sodi, kjer uči najvišja cerkvena učilna oblast. O prevodu pa rečemo, da je prav umeven; ni namreč lahko prevajati točno in vendar umevno krasne, tehtne, jako jedrnate in vendar govorniške pisave svetega Očeta, ki spominja čitatelja na stare klasične. Ali naj opomnimo, kako bi se dalo kaj povedati v čistejši slovenščini? Glagola »odpomoči« ne moremo odobravati, ker ga narod ne rabi in je narejen po nemškem »abhelfen«. Mi bi ne pisali »uzrok«, pač pa rabili v drugih sestavinah *u* namesto *v*. Morebiti izpregovorimo še o drugi priliki o lepi knjižici, ozirajoč se na jezik njen. Sedaj samo želimo, da bi jo Slovenci pazno čitali in jo ohranili v spominu.

»**Marija sedem žalosti**«. Molitvena knjiga za Marijine častilce z molitvami pri očitni službi Božji in na svetih stopnjicah. Sestavil Jan. Ev. Mauring, Mokronoški kapelan. Z dovoljenjem prečastitega knezoškofijstva ljubljanskega. — V Ljubljani. Založil in prodaja Janez Bonač. 1891. 16°. Str. 372. Cena vezani knjigi: v platno 90 kr., v usnje in marmornato obrezo 1 gld., z zlato obrezo 1 gld. 10 kr., pozlačen. platn. 1 gld. 20 kr., barvano usnje 1 gld. 30 kr., črni chagrin in rdečo obrezo 1 gld. 20 kr. Knjiga se dobiva tudi v »Katoliški Bukvarni«. — Ne nameravam podati čitateljem strokovnjaške ocene tega molitvenika, zakaj knjiga te vrste mora prebiti — rekel bi — nekako preskušnjo pred cerkveno oblastjo, predno gre med svet. Zato se nam ni treba kar nič bati, da bi bilo kaj napačnega v njej. O vrlinah pa in nedostatkih se dá soditi v vsakem delu, tako tudi tukaj, zlasti ker je gospod sestavljalec, — kolikor vemo — začetnik na tem polju. No, ta začetek se ni obnesel slabo. Res je bilo primerno sestaviti to knjižico o tej pobožnosti, katero goji cerkev s tiho ljubeznijo, kakor se sploh žalost rada zakriva. Duhovni pastirji vedó, da ima pobožni narod posebno srčno sočutje z žalostno Materjo